

Gondolatok a helyi irodalmi értékek könyvtári számbavételéről

„Adhat-e egy-egy jól körülhatárolható tájegység sajátos megkülönböztető értéket a kultúrának? S ezen belül az irodalomnak?” – kérdezte Simon István költő közel négy évtizeddel ezelőtt a *Veszprém megye irodalmi hagyományai* című, nagy sikert aratott könyvtári kiadvány köszöntőjében. Egyértelműen igenlő válaszában Petőfi és Arany „végtelen” Alföldjét, Ady „hepehupás vén” Szilágyságát hozta fel bizonyító példaként. Rögtön tegyük hozzá: nemcsak egy-egy táj, hanem egy-egy város, egy-egy falu is számottevő irodalmi értékeket teremt, hordozhat; elég talán Szegedre, Debrecenre, Niklára, Balatonfüredre vagy éppen az inkább tragikus momentumokról ismert Szárszóra utalni. A lokalitás tehát pontosan tetten érhető az irodalmi életben is. Az egyes ember szoros kötődése otthonához, a szülő- és lakóhelyhez, a szinte mindnyájunkban élő lokálpatrióta érzés pedig egyik, feltehetően döntő indítéka az irodalom helyi jelenségei iránt megnyilvánuló, meglehetősen intenzív érdeklődésnek. Helyismereti tevékenységet folytató könyvtáraink, mindekenélőtt a megyei, a városi és a községi könyvtárak szolgáltatásai e téren is hézagpótló szerepet töltenek be. Az immár törvényben is előírt lokális szolgáltatások kelendő szintű ellátásának magától értetődő feltétele a helyi irodalmi értékek, információk, illetve az őket hordozó dokumentumok számbavétele, összegyűjtése és közvetítése. A feladat – amelynek ellátásában eddig is számos könyvtárunk jeleskedett – összetett (ez tükröződik a mostani konferencia gazdag programjában is), ezért egy korlátozott időtartamú előadásban csupán néhány módszertani probléma felvillantására nyílik lehetőség. Szám szerint három kérdés megközelítésére, laza körbejárására vállalkozom; konkrétan arra keresném a választ, mit, miért és hogyan kell feltárni, beszerezni?

Mit értünk a helyi irodalom fogalmán?

Mindenekelőtt az „irodalom” fogalmát illenék tisztázni. Igen ám, de éppen itt adódik az első komoly bonyodalom. Természetesen a könyvtárak is elfogadják és el is fogadják az irodalomelmélet művelőinek azt a felfogását, hogy megkülönböztethető a kategória tágabb és szűkebb értelmezése. Eszerint az előbbi, a történeti fejlődésre figyelő szemlélet a valaha keletkezett és a nyilvánossághoz szóló írott szövegek összességét, tehát a hajdani tudományos, filozófiai, vallási, politikai stb. irodalom és az újságírás termékeit is idesorolja. Az utóbbi viszont csak a művészeti ágak tekintett szépirodalom alkotásait, tehát az esztétikailag pozitívan minősíthető lírai, epikai és drámai műveket fogadja be a fogalmi körbe; ugyanakkor kizárja az ún. irodalom alatti publikációkat, például a ponyvafüzeteket, az alkalmi verseket, az esküvői játékokat, a dilettáns szerzők írásait, a giccset, az alantas pornográfiát és a hasonló produkciókat. Más természetű gondot okoz a lokalitás okán rendkívül fontos népköltészet ügye, helye. Külön kellene mérlegelni az irodalomtudományi és a kritikai közlemények hovatartozását is. Aligha kétséges, hogy a határvonalak a mindennapi gyakorlatban elmosódnak, és különösen így van ez a könyvtárak gyarapító és feltáró munkájában. Hiszen a helyismeret komplex diszciplína, a könyvtári helyismereti tevékenység tematikailag átfogó jellegű, ennek következtében a helyi

irodalom dokumentumai elvileg így is, úgy is bekerülnek a gyűjteményekbe, az információk előbb-utóbb rögzülnek a katalógusokban vagy a faktográfiai adattárakban. Bizonyos, kifejezetten célirányos feladatoknál az „irodalom” vagy a „szép-irodalom” körülhatárolása kétségkívül elengedhetetlen, bár tökéletes megoldás nemigen remélhető. Csak egyetlen nehézséget ragadjunk ki a sok közül: a számbavétel kora korlátozhatjuk-e az alkotásokra és az alkotókra, vagy tovább kell lépni, és ki kell terjeszteni figyelmünket a helyi irodalmi élet folyamataira, elemeire is. A teljesség igénye nélkül, jórészt Kerényi Ferenc *Pest vármegye irodalmi élete (1790–1867)* című, számunkra is igen tanulságos monográfiája nyomán: a kiadókra, a nyomdákra, az irodalmi és az irodalommal is érintkező társaságokra, az irodalmi műhelyekre, a színházakra és más irodalomközvetítő intézményekre, az irodalmi folyóiratokra és az újságok irodalmi rovataira, az irodalmi emlékhelyekre, a befogadó közegre és a mecénásokra stb.

Nem egyszerű a „helyi” jelző értelmezése sem. Rögtön szögezzük le: semmiképpen sem fogadható el az az eléggé gyakori nézet, amely a helyi irodalmat valamiféle alacsonyabb rendű, netán – az iménti kifejezéssel élve – irodalom alatti jelenségnek tartja. Valójában a jelző nem a színvonal jelölésére szolgál, hanem az alkotás, a dokumentum, a szerző, a műhely stb. lokális kötődésére, egy-egy településhez, településrészhez, megyéhez, tájegységhez fűződő kapcsolatára. Pontosan érzékelhető ez a könyvtárosok egyik kedvelt kézikönyvének, Erős Zoltán *Magyar irodalmi helynevek* című lexikonának tartalmában. Irodalmunk óriásai közül csak a történelmi Magyarország területén Csokonai Vitéz Mihály 32, Ady Endre 28, Veres Péter 7 helység szócikkében szerepel, és számtalanszor előfordul Petőfi, Móricz vagy más nagyságok neve is. És ki vitatná, hogy Illyés Gyula színdarabja, *Az Éden elvesztése* kevésbé jelentős drámai mű csak azért, mert egy kis falu, Somogyjád megrendelésére írta.

Miként a helyismereti információkat hordozó dokumentumoknak három nagy csoportja különíthető el, ugyanezt a felosztást alkalmazhatjuk a most tárgyalt helyi irodalom kezelésében is, de mindjárt bocsássuk előre, hogy az utóbbi esetben a hangsúlyok némileg eltolódnak. Viszonylag könnyen érvényesíthető az első szempont: a *helyi tartalom*. Az adott helyen játszódó vagy az adott városról, településről, megyéről, tájról stb. szóló alkotások vitathatatlanul a helyi irodalom kategóriájába sorolhatók, vagyis a gyarapítás és a feltárás elsődleges tárgyát képezik. Akárcsak a helyi alkotók életéről, munkásságáról, az irodalmi élet helyi folyamatairól, jelenségeiről, valamint az ország vagy a világ más pontjain élő írók, költők, irodalmárok helyi kapcsolatáról adatokat szolgáltató dokumentumok. Kissé eltérő a helyzet a *helyi kiadványok* szintén nagy halmazával. Voltaképpen azokat az adott helyen közölt vagy keletkezett dokumentumokat számítjuk ide, amelyek tartalmilag nem kötődnek a településhez. Főleg a könyv- és kisnyomtatvány-termés gyors ütemű növekedése miatt számos könyvtár lemond ezek teljességre törekvő gyűjtéséről, olykor még a számbavételéről is. Mind a külföldi, mind a hazai gyakorlat – még a legszigorúbban szelektáló intézményekben is – kivételt tesz a szépirodalmi művekkel, és ennek döntően két oka van. Egyrészt sokan úgy vélik (úgy véljük), hogy a helyi kiadók működése, netán a helyi szerzők munkássága sokat elárul a település vagy a megye szellemi arculatáról, a kiadványok egyúttal művelődéstörténeti rekvizitumok is. Másrészt számos helyi irodalmi alkotásban közvetve jelen van az adott hely története, élete, esetleg jó néhány természeti sajátossága, tehát végső

soron tekinthetők helyi tartalmú dokumentumnak is. A helyismereti munka egyik feszítő – bátran állítható: feloldhatatlan – dilemmája a harmadik kategóriához, a *helyi szerzők műveihöz* való viszony. Mindjárt tegyük hozzá: azokról az alkotásokról van szó, amelyeknek nincs helyi tartalma vagy nem minősülnek helyi kiadványnak. Mielőtt megkísérelnénk az elvi kérdések taglalását, két gyakorlati problémára okvetlenül rá kell mutatni. Az egyik a számba jöhető dokumentumok rendkívül nagy mennyisége, amely gyakran lehetetlenné teszi a teljes körű gyűjtést és feltárást. A másik a dokumentumok roppant méretű szóródása, amely végképp megoldhatatlan feladat elé állítja a könyvtárosokat. A tapasztalatok szerint a könyvtárak leginkább az irodalmi közlemények számbavételével próbálkoznak – több-kevesebb sikerrel –, a helyi kiadványoknál megnevezett kettős indokra hivatkozva.

Valljuk be: jelentékeny hátráltató tényező, hogy mindmáig nem tudtuk megmondani, mit is kell pontosan érteni a *helyi szerző* fogalmán. Gyanítható, hogy ez a kérdés még hosszú ideig, talán mindörökre nyitott marad. Ennélfogva mindegyik könyvtár egyedileg dönthet és dönt a konkrét válaszról. Elsősorban ezzel magyarázható a mindennapi gyakorlat hallatlan sokszínűsége. Egyébként a probléma mindmáig legigényesebb elméleti megközelítése a fiatalon elhunyt Héthy Zoltán nevéhez fűződik, aki több mint harminc esztendeje, a Könyvtáros 1974. évi augusztusi számában publikálta *A helyi szerzők életrajzi bibliográfiái* című cikkét, és ennek bevezető részében felvázolta a meghatározás lehetséges módozatait. Táblázatának tömör summázata: bárki helyi szerzőnek minősíthető, aki az adott helyen született vagy ott élt, él. A feltételes mód igencsak helyénvaló, mert azonnal kétségek támadnak. Vajon a születés pusztá ténye elegendő érv (gondoljunk például a huszadik századi kötelező kórházi, szülőotthoni ellátásra), vagy más, szorosabb kapcsolat is szükséges? Mit jelent az, hogy valaki az adott helyen élt, él: egy-két hónapot vagy évet töltött el; itt végezte iskoláit vagy tanulói éveit egy részét; itt teljesítette katonai szolgálatait; éppen csak átutazott vagy rokoni látogatásra jött; hosszabb vagy rövidebb ideig a településen dolgozott; egész életében vagy annak nagyobbik hányadában egy város, falu vagy megye lakója volt és így tovább? Annak idején sokáig töprengettek az elfogadható megoldáson az előljáróban idézett veszprémi kötet szerkesztői, Harmath István és Katsányi Sándor is. Ők úgy foglaltak állást, hogy a helyi szerző, „akinek itt-tartózkodása egyéniségének, életművének alakulására is befolyással volt.” Más szavakkal: akinek a hely ihlető forrása volt. Mindazonáltal a klasszikusokkal kivételt tettek, róluk a röpké órák, napok emlékeit is igyekeztek felmutatni. Sorolhatnánk még a kérdéseket, de e helyett – jóllehet, némelyek szemében túlságosan megengedő módon – alighanem az a legcélravezetőbb, ha ezután is azt tesszük, amit eddig: rábízunk a kollégákra, hogy körülményeikhez és a használói kérésekhez igazodva maguk határozzák el, kiket tekintenek az adott könyvtárban helyi íróknak, költőnek, és milyen mélységben, kiterjedtségben szerzeményezik és tárják fel alkotásaikat.

Miért fontos a lokális irodalom könyvtári feltárása?

Második fő kérdésünkre van egy kézenfekvő, ám végtelenen leegyszerűsített válasz: a tematikailag és földrajzilag mindinkább differenciálódó referenz-igények magától értetődően megkövetelik, hogy a helyismereti feltárás során a helyi irodal-

mi információk számbavétele is minél hiánytalanabban megtörténjen. Az önkormányzati és a megyei nyilvános könyvtárakat erre kötelezi az ún. kulturális törvény vonatkozó paragrafusa is.

A lokális irodalom szerepe a könyvtári tevékenységben, tájékoztatásban sokkal, de sokkal összetettebb, az irodalmi dokumentumok és információk feltárásának társadalmi haszna többirányú. Ezúttal három olyan irányt emelnék ki, amelyek kibontakozásához a könyvtári szolgáltatások jól érzékelhetően hozzájárulhatnak.

Számottevő a helyi irodalom bibliográfiai és faktográfiai feltárásának *tudományos* hozadéka. Korábban már szó esett arról, hogy a szépirodalmi alkotások – a versek, az elbeszélések, a regények, a drámák stb. – egy része közvetlenül vagy áttételesen, a művész kivételes beleérző képessége folytán híven tükrözi annak a helynek a szellemét, az ott élő embereknek a gondolkodás- és viselkedésmódját, mentalitását, élményvilágát, amelyről szólnak, vagy ahol keletkeztek. Természetesen olykor formálói a hely életének, „lelkének”. Ily módon a helyismereti-helytörténeti kutatás semmi mással nem pótolható információkat meríthet belőlük, segítségükkel hitelesebben rekonstruálható a szóban forgó város, község vagy táj múltja. A sok ezernyi lehetséges példa közül csupán Mikszáth Kálmán palóc-novelláira, Veres Péternek a balmazújvárosi parasztokról írt regényeire és Karinthy Ferenc *Ferencvárosi szív* című kötetére hivatkoznánk. A szépprózai művek némelyike elsődleges helytörténeti forrásként is funkcionál: így az önéletrajzi elemeket tartalmazó regények, az írói visszaemlékezések, naplók és levelek, magánfeljegyzések, a település, településrész épített vagy természeti környezetét bemutató részletek stb. Például a debreceniek számára bármely levéltári iratcsomónál többet mond a cívispolgárok életviteléről Szabó Magda *Régimódi történet* című családregénye. Nyilvánvaló az is, hogy a költői és prózai művek tartalma, esztétikuma a nemzeti örökség egy darabja. Az elfogulatlan irodalomtörténészek rendkívül sokra értékelik azokat az erőfeszítéseket, amelyeket a könyvtáraink tesznek a jeles, országos, sőt nemzetközi rangú alkotók helyi kapcsolatainak felderítéséért. Ismét Kerényi Ferencet idézem: „A Petőfi-kutatás nagy tartalékának a helytörténetet látom. A kritikai kiadás mellett az átiudeologizált időkben is innen érkeztek az igazán fontos, bár nem látványos adatfeltárások, tudományos részeredmények.” (*A Petőfi-kutatás helyzetéről és feladatairól*. Irodalomismeret, 1998. 1-2. sz. 72. p.). Ezek az adalékok csak is a lokális vizsgálódás szintjén tárhatók fel, ugyanakkor lényegesen befolyásolhatják, módosíthatják az illető életrajzáról, pályájáról addig kialakított kép formálódását. Bizonyító példaként Dánielisz Endre nagyszalontai Arany-kutatásait, vagy a szegedi Somogyi-könyvtár Móra- és József Attila-publikációit hoznám fel.

A lokális irodalomra vonatkozó információk feltárásával és közvetítésével a közkönyvtárak segíthetik a helyi *gyakorlati* feladatok megoldását. Az egyetemi és főiskolai oktatás, a Nemzeti alaptantervben kiemelt helyen szereplő helyismereti-helytörténeti információk kellő színvonalú elsajátítása, a tömegtájékoztatás, a közművelődés, az ünnepek és más rendezvények szervezése, az intézmények névadóinak kiválasztása, a szobrok és emléktáblák állítása és még sok más önkormányzati, intézményi stb. teendő végrehajtása megkívánja a könyvtárak közreműködését, közelebbről a helyi szépirodalomra és alkotóikra, a helyi irodalmi élet hajdani eseményeire, műhelyeire vonatkozó adatok rögzítését, hozzáférhetővé tételét. Mostanság mind gyakrabban szorgalmazzák az irodalmi turizmus fejlesztését, és ez még a kistelepülések könyvtárai előtt is kaput nyithat.

Közismert a szépirodalmi művek kivételes, egyedülálló *érzelmi* hatása, és ennek a közvetítése a helyismereti tevékenységet folytató könyvtárak fontos, elengedhetetlen feladata. A helyi irodalom alkotásai felfoghatók a jó értelemben vett nevelés eszközeiként is: előmozdítják a szülőföldre, a lakóhelyhez kötődő érzés erősítését, az egyéni lokálpatriotizmus elmélyítését, tudatosabbá tételét, és ezen keresztül az egyik legnemesebb emberi tulajdonság, a hazaszeretet, a felelős hazafiság kialakulását. Sajátos elágazása, megnyilvánulása ennek a kötelezettségnek a helyi irodalmi hagyományok ébrentartása, és szerves folyománya egy-egy helyi alkotó vagy egy-egy, az adott helyhez kötődő kiemelkedő író, költő helyi kultuszának ápolása. Konkrét tények sokasága igazolja, hogy – csak néhány példát említve – a lokális Petőfi-, Madách-, Arany-, József Attila-, Nagy László-kultusz hatékonyan hozzájárul a helyi identitás formálásához.

Hogyan történhet a helyi irodalom számbavétele?

Tankönyvi anyag, de talán mégsem árt ismételni: a helyismereti dokumentumok, ezen belül a most értelmezett módon tartalmilag helyi irodalomnak minősülő szövegek számbavételének három jól körülhatárolható szintje különböztethető meg. A katalógusok, illetve a velük szoros rokonságban álló bibliográfiák a rögzített dokumentumok (a nyomtatványok, a kéziratok, a hangzó anyagok, a képes ábrázolások, újabban az elektronikus adathordozók) leíró, azonosító információit tartalmazzák. A faktográfiai feltárás eszközei mélyebbre hatolnak, a dokumentumokban rejtőző információkról tájékoztatnak, mint például az eseménytárak, a biográfiai indexek, az irodalmi szemelvénygyűjtemények, az irodalmi emlékhelyek listái, a genealógiai táblázatok és hasonlók. Friss keletű fejlemény a számítógépen olvasható szöveges adatbázisok létrejötte; ezek az irodalmi művek teljes szövegének tárolására és visszakeresésére alkalmasak, lokális szerepük elemzése még várat magára. A teljesség kedvéért megemlítendő, hogy a helyismereti tevékenységet folytató könyvtárak, könyvtárosok egy része a helyi irodalmi értékek, információk tudományos feldolgozásában is közreműködik: monográfiák, életrajzok, tanulmányok, forráskiadványok sokasága tanúskodik erről; ennek a kérdésnek a tárgyalása azonban szétfeszítené a mostani eszme-futtatás kereteit, ezért kénytelenek vagyunk mellőzni.

Hazai közkönyvtáraink számottevő hányada – leginkább a megyei és a helyismerettel régebben foglalkozó városi intézmények – elismerésre méltó feltérési rendszerrel rendelkezik. Szeretnénk hinni, hogy a könyvtárpolitika immár törvényi erejű és a követendő szakmai példák ösztönzései nyomán a többi könyvtár is megbarátkozik ezzel a feladattal, és előbb-utóbb a ma még lemaradó, illetve a kisebb gyűjtemények is felzárkóznak az élenjárók mögé.

Tennivalók sokasága áll előttünk. A használói igények és az irodalomtörténeti kutatás lokális iránya mindenekelőtt a könyvtári helyismereti gyűjteményekben őrzött dokumentumok minél teljesebb bibliográfiai feltérását sürgetik. Különösen sok, még ismeretlen információ lappanghat a helyi lapok hasábjain. Például feloldható az álnevek és névjelek egy része, új életrajzi adalékokra derülhet fény. Messze vagyunk még a helyi irodalmi folyóiratok repertorizálásának befejezésétől is, noha Lakatos Éva kiváló bibliográfiai sorozata, pontosabban a tételek után felsorolt mun-

katársak impozáns névsora arra int bennünket, hogy nemcsak érdekes, hanem meglepő, hézagpótló adatokra is bukkanhatnánk. Még több esélyt kínál a városi és községi újságok, a megyei napi- és hetilapok irodalmi anyagának regisztrációja. Egészen bizonyosra vehető, hogy eredeti első közlések is előkerülnek, tehát gazdagodhat irodalmi értékeink tárháza. Olykor a másodközlésnek is fontos informatív szerepe lehet, főleg a szerző helyi kapcsolatait illetően. Engedjenek meg egy példát a saját kutatói praxisomból. Nemrég foglalkoztam a sokáig elveszettnek hitt, az 1870-es évek második felében megjelent berettyóújfalui néplap, a Falusi Könyvtár füzeteivel. Lapozgatás közben az nem lepett meg, hogy a közeli Nagyváradon újságíróskodó, a pályakezdés első szakaszán alig túljutott Iványi Ödön rendszeresen publikált ebbe a folyóiratba (mellesleg sem életrajzi monográfiája, sem annak bibliográfiai függeléke nem említi ezeket az írásait). Az viszont eleinte igen, hogy a könyvtárügyből jól ismert György Aladár szintén küldött cikkeket (már ezt megelőzően a kiadvány szerkesztőjének hetilapjába is); majd amikor alaposabban utánanéztem a dolognak, kiderült, hogy a majdani jeles statisztikus felesége bihari lány volt, innen az összekötetés. Hasonló és ennél nyilván jelentősebb, nagyobb horderejű összefüggések számos lapból felszínre hozhatók. Kiaknázatlan kincsesbányát sejtetnek az egykori diáklapok, akárcsak a hosszú évtizedeken át közreadott iskolai értesítők. Az időszaki kiadványok egyéb típusai, leginkább a kalendáriumok, az irodalmi és a vegyes tartalmú évkönyvek szintén arra várnak, hogy szépirodalmi, kritikai és irodalomtörténeti közleményeiket, adataikat számba vegyük. Valószínűleg nem járunk messze az igazságtól, ha azt állítjuk, hogy jó néhány helyismereti különgyűjteményben még a poligráf művek, például a verses- és elbeszéléskötetek, az antológiák analitikus feltárása sem történt meg. Hasonló lehet a helyzet a már említett, kisnyomtatványnak minősülő ponyvákval és alkalmi kiadványokkal, amelyeknek jelentékeny hányada formális, terjedelmi okokból vagy a kötelespéldányszolgáltatás hiányosságai miatt a magyar nemzeti bibliográfiából is kimaradt. S akkor még nem is beszéltünk a könyvtárakban található irodalmi kéziratok számbevételéről. Egyre határozottabb igény mutatkozik az irodalmi vonatkozású helyi hangés képanyag dokumentálására is.

Katalogizálás közben, illetve azzal párhuzamosan haladva elkészülhet, kiegészülhet a helyi irodalmárok biográfiai indexe, a helyi irodalmi élet kronológiája, az irodalmi egyesületek, társulások és más műhelyek listája; ezek a faktográfiai segédletek napjainkban leginkább számítógépes adatbázisként épülnek, fejlődnek.

Ma már a könyvtári köztudat része, hogy a helyismereti feltárás terén is újszerű, korábban nem is álmódott lehetőséget kínál a digitalizálás. Néhány éve érkeznek a hírek az első hazai eredményekről. Egyre több helyen próbálkoztak, próbálkoznak a helyi sajtótermékek elektronikus rögzítésével. Ha ez megtörtént, a szépirodalmi alkotások, valamint az irodalmi vonatkozású publikációk, adatok visszakeresésének és számbavételének esélyei szinte ugrásszerűen megnövekednek. Bizonyos értelemben még a bibliográfiai és faktográfiai feltárás is megspórolható, helyesebben elhalasztható. A teendőket a tavalyi, szolnoki helyismereti konferencián alaposan körbejártuk, ajánlásokban fogalmaztuk meg vágyainkat és kívánságainkat. És a munka – szerény keretek között, jogi bizonytalanságokkal terhelt – azóta is folyik.

Pár hónappal ezelőtt országos program született – egyelőre még csak javaslat formájában – a kulturális örökség megőrzésére irányuló digitalizálási tevékenység

összehangolására és a projektek nyilvántartására. A lokalitás mellett elkötelezett könyvtárosok, szakemberek számára külön öröm, hogy a tanulmányban kellő helyet kapott a helyismereti dokumentumok illetően megővésének, továbbörökítésének szükségessége. Ha az anyagi–jogi feltételek megteremtődnek, a remény közelesen valósággá válhat. A digitalizálási program mást, többet is ígér. A nemzetközi információs háló, az internet jóvoltából a helyi kulturális örökség értékei, közelebbről a helyi irodalom információs számára a széles körű megismertetés, a hosszú időn át jellemző lokális elszigeteltségből való kitörés esélyét csillantja fel.

Befejezésül mit mondhatnánk? Csak annyit: így legyen. S hogy valóban így legyen, az rajtunk, könyvtárosokon, a helyismereti munka napszámosain is múlik.

Bényei Miklós

* * *

Kultúra és az Európai Unió címmel jelent meg
a KultúrPont Iroda legfrissebb kiadványa,
amely már az uniós csatlakozás előnyeit is figyelembe véve
mutatja be kifejezetten kulturális szempontból Magyarország
és az Európai Unió kapcsolatát.

A 200 oldalas könyv valamennyi fejezetét a téma egy-egy
szakértője írta – tekintettel oktatási tapasztalataikra
és 70 tanfolyam 1000 hallgatójának visszajelzéseire.

A kötet nem hiányozhat a magyar kulturális szakemberek,
EU-szakos egyetemisták, de az európai uniós kérdések iránt
komolyabban érdeklődők polcáról sem.

A könyvet egyelőre kizárólag az iroda honlapján lehet
megrendelni: www.kulturpont.hu/tankotet.php
